

Elida Lundgren
Miljö- och vattenenheten
010-223 93 10

Simply Blue Group
Simply Blue Energy Scotland
21 Young Street, Edinburgh, EH2 4HU, UK
magnus.rosenblad@simplybluegroup.com

Yttrande över avgränsningssamråd enligt 6 kap. Miljöbalken angående anläggande av vindkraftsparken Herkules

Ärendet

Simply Blue Group planerar att anlägga en vindkraftspark med flytande fundament i Sveriges ekonomiska zon. Ett avgränsningssamråd genomfördes den 24 november med Länsstyrelsen i Gotlands län.

Länsstyrelsens synpunkter

Allmänt

Länsstyrelsen vill framföra att det för såväl myndigheterna som Simply Blue Group är viktigt att hålla isär de olika prövningarna och att avgränsa dem så att endast de frågor som är relevant för den aktuella prövningen tas upp inom respektive prövning.

Natura 2000 prövning

Den planerade verksamheten innebär risker för påverkan på alfågel, såsom undanträngning eller kollision med verk i samband med migration genom området när fåglarna rör sig mellan övervintringsområden på Hoburgs bank och midsjöbankarna och exempelvis Rigabukten. Verksamhetens placering intill en hårt trafikerad farled och andra planerade vindparker skapar små marginaler vilket medför risker för fartygskollisioner och oljeläckage, vilket innebär risker för påverkan på utpekade arter för N2000-området Hoburgs bank och midsjöbankarna. Sammantaget innebär detta att en tillståndsprövning enligt Natura 2000-reglerna bedöms kunna aktualiseras. Samrådet med Länsstyrelsen kan med fördel fortsätta avseende denna fråga när bolagets planer och utredningar konkretiserats.

Utformning av vindparken

I miljökonsekvensbeskrivningen bör olika framtida tilltänkta tekniska alternativ och respektive påverkan beskrivas. De fundament som övervägs bör beskrivas i ansökan och MKB med en jämförelse av den miljöpåverkan de olika typerna/lösningarna innebär. Detta gäller även sub-stations för el-överföring och eventuella energilagringssystem. Därtill bör tänkbara alternativ för utformning och avstånd mellan verk framgå i kommande MKB.

Miljöpåverkan, risker och kontroll

Kommande MKB bör innefatta en riskanalys för uppgrumling och spridning av sediment och ackumulerade miljögifter i vattenpelaren under anläggningsfasen, under driftfasen, när tex. förankringskedjor rör sig över havsbotten, och under avvecklingsfasen, eftersom ackumulationsbottnar sannolikt finns inom projektområdet. Biotillgänglighet av miljögifter efter omblandning, uppgrumling och spridning i vattenpelaren ska också undersökas.

Sedimentens bottenkemi och miljögifter inom projektområdet ska undersökas, likaså behov av hantering av förorenat sediment. Behov av skyddsåtgärder under anläggningsarbetet för att reducera spridning av sediment, föroreningar och närsalter ska också utredas. Ett kontrollprogram under anläggningstiden, driftperioden respektive under perioden för avveckling bör redovisas, åtminstone översiktligt. En viktig aspekt att belysa är hur spridning av föroreningar i sedimentet ska kontrolleras (och begränsas).

Oljeskyddet måste beaktas, dvs risker för läckage under både anläggning, drift och avvecklingsfasen, samt hur man kan kontrollera om det sker. Risker för oljeutsläpp vid brand under drift bör utredas. Även risker för kollisioner mellan fartyg och vindkraftsverk. Sannolikheten för och konsekvensen av utsläpp av olja som en effekt av sådana möjliga kollisioner bör särskilt utredas. Volymer och typ av oljor i verk, transformatorer och kablar bör beskrivas.

Verksamhetens utsatthet och sårbarhet för klimatförändringar och andra yttre händelser (jfr 18 § 8 pkt Miljöbedömningsförordningen), inklusive risker vid stormar och åsknedslag bör utredas. Samt risker för annan sjöfart avseende t.ex. iskast från vingar, haverier som innebär nedfallande verk och rotorblad eller drivande verk efter brutna förankringar.

Risker, skyddsåtgärder och kontroll i händelse av att verk sliter sig, kollapsar eller på annat sätt drabbas av slitage bör beskrivas. Avvecklingsfasen bör beskrivas med avseende på vilka moment den innefattar, samt om delar ska lämnas kvar på platsen. Underlag för ekonomisk säkerhet att täcka nedmontering och eventuell efterbehandling bör lämnas.

Artificiella rev

Gällande artificiella rev och om dessa får en positiv effekt beror mycket på artsammansättning. Östersjön är relativt artfattig och artificiella rev i Östersjön bidrar troligtvis inte lika mycket till biodiversiteten som de rika miljöer som bildas på artificiella rev i Västerhavet eller ett annat område med hög artrikedom. Det är inte heller brist på hårbottenmiljöer i Östersjön, och man introducerar inte ett nytt substrat eller attraherar flera arter på samma sätt. Artificiella rev kan också bidra till spridning av invasiva arter om det blir extra öar i havet där arter kan spridas från fundament till fundament. Det behövs dock mer forskning kring detta, speciellt i Östersjön. Risken för spridning av invasiva arter bör utredas och beskrivas, även kontrollprogram som dokumenterar utvecklingen på de artificiella revstrukturerna inom vindparken under drift bör beskrivas i kommande MKB.

Kumulativa effekter

Med tanke på alla de havsbaserade vindparker som nu planeras, samt andra pågående aktiviteter, bör bolaget göra en bedömning av kumulativ miljöpåverkan av olika aspekter (i synnerhet däggdjur, fågel, fladdermöss och fisk). Kumulativa effekter bör undersökas i större skala och beskrivas mer utförligt i kommande ansökningshandlingar, och då speciellt kumulativ påverkan avseende buller, undanträngningseffekter och utsläpp. Projektområdets placering med närhet till hårt trafikerade farleder och andra planerade vindkraftparker skapar små marginaler vid fartygshaverier och ökade risker för kollision, riskanalys och skyddsåtgärder behöver inkluderas i kommande MKB.

Fåglar

De flesta fågelsträcken bedöms gå längs den baltiska kusten eller längs den gotländska kusten på ganska stora avstånd. Under sträckperioder kan dock väderförhållandena påverka sträcket ganska mycket. Det märks t.ex. vid starka vindar och värme från sydost under vårsträcket då en hel del arter från Baltikum kan observeras på Gotland.

Bolaget bör beskriva de generella fågelsträcken, men även undersöka om och i vilken utsträckning som området korsas av fågelsträck. Det bör beskrivas om det finns anledning till skyddsåtgärder och i så fall på vilket sätt de kan utföras. Utöver de större migrationsrörelserna under vår och höst bör bolaget även undersöka om och i vilken omfattning övervintrande sjöfåglar som t.ex. alfågel besöker området. Det skulle kunna ske rörelser i området när fåglarna rör sig mellan övervintringsområden på Hoburgs bank/midsjöbankarna och t.ex. Rigabukten som också är ett viktigt övervintringsområde.

Fladdermöss

Vindkraftsparkens artificiella ljus kan indirekt locka till sig fladdermöss genom att det drar till sig insekter. Det är dock inte helt klarlagt vilka faktorer som gör att

insekter dras till vindkraftverk. Det är viktigt att beakta aktuell forskning på ämnet. Så även möjligheten att stänga av verken vid för insekter och fladdermus gynnsam väderlek. Likaså att koppla ett kontrollprogram till detta för att kunna följa påverkan och visa på resultat av vidtagna åtgärder.

Marina däggdjur

Projektområdet har aldrig undersökts tidigare efter tumlare, men här bör försiktighetsprincipen tillämpas eftersom populationen är akut hotad.

I samrådsunderlaget redogörs det tydligt vad de potentiella negativa effekterna är. I underlaget anges följande: ”Om skyddsåtgärder genomförs och särskild hänsyn tas till viktiga årstider för tumlare kan dessa negativa risker undvikas.” De planerade undersökningarna specificeras till bl a inventering av marina däggdjur. Föreslagna inventeringar ger enbart en ögonblicksbild av förekomsten i området och Länsstyrelsen bedömer därmed att försiktighetsprincipen ska tillämpas vilket då innebär att skyddsåtgärder måste genomföras. En beskrivning av dessa skyddsåtgärder bör ingå i kommande MKB.

Samrådsunderlaget hänvisar även till Vindval (2022) gällande påverkansfaktorer. Detta bör beaktas som inkomplett underlag och kan inte ensamt ligga till grund för bedömning av den negativa påverkan som uppstår under de olika faserna.

Fisket

Det är ett faktum att tekniken inom havsbaserad vindkraft utvecklas i en snabb takt. Detta blir en utmaning vid en prövning, som äger rum flera år innan parken ska byggas, att man i dagsläget inte vet vilken teknik som kommer användas vid anläggningsfasen. Rimligt kan vara att utgå från ”worst-case-scenarion” och sedan beskriva möjliga alternativa tekniker som man tror kan bli aktuella. Länsstyrelsen ser det som positivt att flytande fundament kommer användas men vill samtidigt att eventuell påverkan av förankringen och interna kabelnätet beskrivs väl i kommande MKB.

Fisk

Länsstyrelsen ser gärna en utredning kring förekomst av fiskarter i området som täcker hela årscykeln. Särskild hänsyn bör tas till vandrande arter såsom lax och ål. Länsstyrelsen kan konstatera, liksom bolaget själva, att potentiella negativa effekter på fisk bör undersökas när det gäller elektromagnetiska fält, buller, samt grumling under anläggningsfas, driftsfas och avvecklingsfas. Bolaget bör vara medvetna om att verksamheten med största sannolikhet kommer ha olika påverkan på olika arter, ex mellan stationära arter och vandrande arter.

Länsstyrelsen anser att påverkan på fisk ska beskrivas på artnivå. Generaliserande slutsatser avseende ”fisk” ska i möjligaste mån undvikas då det sannolikt är så att

olika arter påverkas olika av olika påverkansfaktorer, till exempel potentiella revstrukturer som uppstår av fundament och förankringar av olika slag.

Fiske

Yrkesfisket beskrivs av bolaget utifrån dagens situation där omfattningen av yrkesfisket är väldigt liten. I en fungerande Östersjö och med en fungerande förvaltning ges det förutsättningar för ett mycket mer omfattande fiske än idag, vilket bolaget borde ta höjd för i sin MKB. Fisken är en rörlig resurs och fisket varierar över tid vilket är svårt att förhålla sig till men ändå värt att nämna i ansökningshandlingar.

Länsstyrelsen vill även särskilt lyfta problematiken kring kumulativa effekter på yrkesfisket genom att flera vindkraftsparker planeras i Östersjön samtidigt som marina skyddade områden blir fler och större och därmed minskad tillgänglig areal för fiske.

Länsstyrelsen anser att samrådskretsen är väl beskriven och saknar ingen aktör på fisk- och fiskeområdet. Dock vill Länsstyrelsen påminna om att samråd även måste ske med andra länder som fiskar i området, förslagsvis inom ramen för Esbo-samrådet.

Samhälle

Länsstyrelsen konstaterar att berörda riksintressemyndigheter har inkluderats i samrådskretsen. Dessa bör kunna redogöra för hur respektive riksintresse kan komma att påverkas.

Kulturmiljö

Kulturmiljölagen

Det aktuella området är beläget utanför angränsande zon enligt de koordinater som angivits i samrådsunderlaget, fig. 2.

Tillämpningen av Kulturmiljölagen hanteras bara av Länsstyrelsen i Gotlands län ut till och med angränsande zon, förutsatt att Länsstyrelsen i Gotlands län är närmaste Länsstyrelsen på sjöterritoriet (1 kap. 3 a § Kulturmiljölag (1988:950)).

I kommande miljöbedömningar behöver påverkan på kulturmiljövärden utredas.

Undersökningar och miljöbedömningar

Vid en miljöbedömning ska påverkan och kumulativ påverkan på kulturmiljön bedömas och beskrivas. I det aktuella området är det framför allt risk för förekomst av fartygslämningar (även om andra lämningar kan förekomma). Östersjön har unika bevarandeförhållanden för fartygslämningar av trä, vilket gör

att mycket gamla vrak med höga kulturhistoriska värden kan vara synnerligen välbevarade.

För att kunna bedöma påverkan på kulturmiljön behöver man ha kännedom om var kulturmiljöobjekten/fartygslämningarna är belägna. Inga systematiska inventeringar eller så ytmässigt stora utredningar har genomförts i området vad Länsstyrelsen känner till, och det är sannolikt en förklaring till att lämningsregistreringar lyser med frånvaro i Kulturmiljöregister (Fornsök). Det betyder dock inte att lämningar inte finns där, endast att det idag inte är känt.

Länsstyrelsen rekommenderar därför att man redan inför planeringen av bottenundersökningar och vid kontroll av data från sådana konsulterar marinarkeologisk expertis. Olika instrument och olika frekvenser på sonar, eller sökstrategier kan vara olika lämpliga för att fånga upp indikationer på lämningar. Påverkan på kulturmiljöobjekten bör kunna undvikas vid planering och etablering av verk så länge dess lokalisering är känd. Det gäller exempelvis hur man planerar var verken ska stå, eller var och hur de förankras samt förbinds med kablar.

Riksintressen för kulturmiljö

Synbarhetsanalysen i samrådsunderlaget tangerar gotländska kusten och de gotländska riksintressena där. Vid en miljökonsekvensbeskrivning behöver därför påverkan på dessa bedömas och beskrivas. Här är det också relevant att titta på hinderbelysningen nattetid.

Utredningar

I listan över övriga utredningar som kan komma att bli aktuella anser Länsstyrelsen att riskanalysen för sjöfart ska genomföras. Den ökade kollisionsrisken med byggandet av en havsbaserad vindkraftspark och tillhörande underhållstrafik kan leda till extensiva oljeutsläpp i ett havsområde där många hotade arter som är känsliga för oljespill förekommer – t ex alfågeln som är en utpekad art i Natura 2000-området Hoburgs bank och Midsjöbankarna.

Övriga utredningar som kommer vara viktiga från ett marint däggdjur och Natura 2000-perspektiv, som Lst anses ska göras är:

- Bullerutredning
- Kumulativa effekter
- Miljökvalitetsnormer
- Kvarlämnade stridsmedel
- Strömmodelleringar och spridningsberäkningar

I övrigt behöver bolaget inkludera östersjötummlaren i deras kontrollprogram för att kunna veta om parken har en påverkan eller ger en positiv effekt på arten. Detta är av stor vikt på grund av artens rödlistning.

Länsstyrelsen anser att det vore positivt om erhållna resultat av de planerade undersökningarna görs tillgängliga för forskning och myndigheter. Resultaten från miljöprovtagningarna skulle vara värdefull information och utgöra ett viktigt underlag vid exempelvis bedömningen av Östersjöns miljöstatus enligt vattendirektivet och havsmiljödirektivet.

Synpunkt på samrådskrets

Länsstyrelsen vill påpeka att fisket i ekonomisk zon regleras och styrs på EU-nivå varpå samråd även bör ske med andra europeiska länder som fiskar i området.

Därutöver vill Länsstyrelsen framhålla att tidigt samråd med Försvarmakten bör prioriteras.

Länsstyrelsen vill även påpeka att sjöfarten i området är mycket frekvent och att samråd bör ske med sjöfartsmyndigheterna i länderna kring Östersjön.

De som deltagit i beslutet

Beslutet om detta yttrande har fattats av enhetschef för Miljö- och vattenenheten Stefan Persson, med handläggare för kust- och havsmiljöfrågor Elida Lundgren som föredragande. I beredningen av ärendet har även handläggare för kust- och havsmiljöfrågor Alexandra Colbing, länsfiskekonsulent Andreas Petterson, samhällsplanerare Torun Stening, kulturmiljövårdshandläggare Daniel Langhammer, miljöskyddshandläggare Lena Kulander och naturvårdshandläggare Henrik Johansson och Per-Arvid Berglund deltagit.

Yttrandet skickas enbart digitalt och saknar därför underskrift.